

Vrijheid, gelijkheid en maakbaarheid:

De constructie van de Nederlandse identiteit in
Oorlogswinter, Komt een Vrouw bij de Dokter en New Kids Turbo

Britt Werner
3504417
Bachelor Eindwerkstuk- Kunst, Beleid en Management
Docent: dhr. Toine Minnaert
d.d. 22 juni 2012
Film- en Televisiewetenschappen
Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Nationale en culturele identiteit	3
3. Typisch Nederlands	5
4. Filmanalyse	9
4.1. Oorlogswinter	10
4.2. Komt een vrouw bij de dokter	13
4.3. New Kids Turbo	16
5. Conclusie en aanbevelingen	19
Bibliografie	20

1. Inleiding

2010 was een fantastisch bioscoopjaar. Het bezoek steeg van 27,3 miljoen bezoekers in 2009 naar 28,2 miljoen bezoekers in 2010. Als het jaar 2010 wordt vergeleken met 2008 is er zelfs sprake van een bezoerstijging met ruim 16 procent! In 2010 gingen er in ons land meer dan achtentwintig miljoen mensen naar de film. (...) Een andere belangrijke oorzaak van de goede resultaten was het aanhoudende succes van de Nederlandse film. Het marktaandeel van de Nederlandse film, uitgedrukt in bezoekers, van 15,8% bewijst dat de Nederlander vandaag de dag met plezier en vertrouwen naar films van eigen bodem gaat. Van de 52 uitgebrachte Nederlandse films trokken er dertien meer dan 100.000 bezoekers.¹

De Nederlandse film heeft dus gewonnen aan populariteit. Maar wat is dat nu precies, ‘de’ Nederlandse film? Zijn er kenmerken in de Nederlandse film die als typisch Nederlands bestempeld kunnen worden? Bestaat er zoiets als ‘typisch Nederlands’? In navolging van de doctoraalscriptie van Overgaauw “Grutto’s en Geile Maagden” (2006) zullen deze vragen onderzocht worden en speelt film hierin een grote rol.

Allereerst moet gekeken worden naar het begrip nationale identiteit en culturele identiteit. Aan de hand van de theorieën van Hall en Anderson zal over deze begrippen een kader geschetst worden.

Vervolgens moet er vastgesteld worden wat nu precies de Nederlandse nationale identiteit inhoudt: kan men spreken van een Nederlandse nationale identiteit? Zijn er bepaalde uitingen die als typisch Nederlands gelden?

Als is vastgesteld wat er verstaan wordt onder de Nederlandse nationale identiteit, kan er vervolgens onderzocht worden hoe deze naar voren komt in de Nederlandse film. Met andere woorden: hoe wordt de Nederlandse nationale identiteit geconstrueerd in de meest succesvolle films van jaar van uitbrengen *Oorlogswinter* (Martin Koolhoven, 2008), *Komt een vrouw bij de dokter* (Reinout Oerlemans, 2009) en *New kids turbo* (Steffen Haars, Flip van der Kuil, 2010). Zijn er bepaalde typisch Nederlandse articulaties in de drie films?

Tenslotte kan er antwoord worden gegeven op de vraag hoe in de drie films de Nederlandse nationale identiteit is geconstrueerd en gearticuleerd.

---

¹ Jaarverslag Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten 2010. Geraadpleegd op 06-05-2012.
http://www.nvbinfocentrum.nl/uploads/files/JAARVERSLAG_FINAL.pdf

2. Nationale en culturele identiteit

Om erachter te komen hoe de Nederlandse nationale identiteit is geconstrueerd en gearticuleerd in de Nederlandse films *Oorlogswinter* (Martin Koolhoven, 2008), *Komt een vrouw bij de dokter* (Reinout Oerlemans, 2009) en *New kids turbo* (Steffen Haars, Flip van der Kuil, 2010) is het belangrijk eerst een juist begrip van nationale identiteit vast te stellen. Wat is nu precies nationale identiteit, wat is culturele identiteit, wat betekenen deze begrippen wanneer het om Nederland gaat en hoe uit dit zich in de drie Nederlandse films?

Het begrip nationale identiteit is een zeer dynamisch begrip en heeft geen vaststaande betekenis wanneer het zich verhoudt tot verschillende contexten. Zelfs binnen de context van de cultuursector staat het begrip niet vast. Volgens Hall moet nationale identiteit niet gezien worden als een al gerealiseerd feit dat gerepresenteerd wordt door cultuurpraktijken, maar eerder moet identiteit gezien worden als een productie die steeds in ontwikkeling is, nooit ophoudt en altijd geconstrueerd is in en niet buiten de representatie.² Hall gaat uit van een non-essentialistische benadering van identiteit, identiteit is een veranderlijk begrip.

Door de jaren heen heeft deze betekenis steeds andere vormen aangenomen met het komen en gaan van allerlei soorten cultuurbeleid. Eerder was cultuurbeleid vooral gericht op het multiculturalisme, anno 2012 wordt het cultuurbeleid en het cultuurbegrip steeds smaller. Meer en meer richt cultuurbeleid zich op de Nederlander en de ‘Nederlander-in-woording’. Inburgering is belangrijk voor de Nederlandse samenleving: waar verscheidenheid eerder Nederland typeerde, lijkt nu gelijkheid de boventoon te voeren. Maar wat betekent dat precies voor het begrip nationale identiteit? Is er een Nederlandse nationale identiteit die vastgesteld kan worden?

Nationale identiteit lijkt aldus zo veranderlijk, dat het niet is vast te stellen. “*En toch; hoe geconstrueerd het beeld ook is, hoe ongrijpbaar, tegenstrijdig en tijdelijk ook - gevoelsmatig bestaat er wél een Nederlandse identiteit. Al was het maar omdat het ergens anders zo ánders is - je hoeft de grens met België maar over te steken om dat aan den lijve te ervaren. Wie zestien miljoen Nederlanders vraagt de Nederlandse identiteit te beschrijven, krijgt vermoedelijk zestien miljoen antwoorden - maar wel met een flinke overlap erin,*”³ stelt Boland.

² Hall, Stuart. 1994. Cultural identity and diaspora. In *Colonial discourse and post-colonial theory: a reader*, red. Patrick Williams en Chrisman, 392-401. London: Harvester Wheatsheaf.

³ Boland, Cathalijne. 2007. De Nederlandse identiteit van A tot Z: Wie denken we wel dat we zijn? *Intermediair Weekblad*. 10 juni.

<http://www.intermediair.nl/artikel/weekblad-archief/55076/de-nederlandse-identiteit-van-a-tot-z.html>

Ook archeoloog Enklaar vindt dat men kan spreken van een nationale identiteit in Nederland. Hij legt uit dat het psychologisch gezien niet goed is de Nederlandse cultuur te ontkennen. Men zou zich snel aangevallen en bedreigd voelen.⁴ Enklaar lijkt hier uit te gaan van een essentialistische benadering van identiteit. Hij vindt dat een land duidelijk moet zijn over de normen en waarden, waar gedragsregels uit voortkomen. Immigranten, stelt hij, horen deze normen en waarden te weten om uitsluiting te voorkomen.⁵ Het is duidelijk dat wanneer men zich mengt in het debat over de Nederlandse identiteit er tegelijkertijd een debat over integratie gevoerd wordt.

De bovengenoemde stelling van Enklaar gaat echter niet alleen over de Nederlandse nationale identiteit. Ook het begrip cultuur wordt genoemd. Elk land heeft een eigen cultuur en culturele identiteit, verbonden met de nationale identiteit. Volgens Anderson is culturele identiteit een ‘verbeelde gemeenschap’ en ontstaat wanneer een samenleving zelf een groepsverbondenheid kiest op basis van een gemeenschappelijk verleden en gemeenschappelijke normen en waarden.⁶ Anderson stelt dat culturele identiteit ontstaat door de expressie van een collectief bewustzijn, waarbij cultuur een voorbeeld van een expressie is.

Culturele identiteit kan dus worden gerealiseerd door film, door het creëren of tonen van een collectief bewustzijn. Om te onderzoeken hoe de Nederlandse nationale identiteit wordt geconstrueerd en gearticuleerd in de drie Nederlandse films is het belangrijk te weten wat dan precies het Nederlandse collectief geheugen is. Met andere woorden: het is van belang te onderzoeken wat typisch Nederlands is.

---

⁴ Enklaar, Arnold. 2007. *Nederland, tussen nut en naastenliefde: op zoek naar onze cultuur*. Schiedam: Scriptum. P. 96.

⁵ Ibidem.

⁶ Wikipedia: online encyclopedie. Geraadpleegd op 10-06-2012.
http://nl.wikipedia.org/wiki/Benedict_Anderson

3. Typisch Nederlands

Zoals beschreven in hoofdstuk twee is door de verandering van allerlei soorten beleid de betekenis van nationale identiteit ook sterk aan verandering onderhevig. Er moet een juist beeld worden geschetst van de constructie van nationale identiteit in de drie meest succesvolle films van de afgelopen drie jaar. Het is daarom relevant de typisch Nederlandse zaken vast te stellen. Hoe veranderlijk ook, we zijn het er in Nederland over eens dat er toch bepaalde dingen typisch Nederlands zijn.

Om integratie mogelijk te maken wordt geacht over enige kennis van de Nederlandse taal te beschikken, volgens de Wet Inburgering.⁷ Alleen wanneer men de Nederlandse taal kent, kan men een inburgeringstest afleggen of meedraaien in de maatschappij. Taal wordt dus gezien als het meest belangrijke middel om integratie mogelijk te maken en dus als belangrijkste constructie van de Nederlandse identiteit.

Ook binnen de culturele identiteit is taal zeer belangrijk. Het zorgt ervoor dat uitwisseling van gedachten mogelijk is, zodat groepsverbondenheid kan ontstaan. Volgens het Sociaal Cultureel Rapport 2008 noemt een groot deel van burgers met een samenleefprobleem de verruwing van de Nederlandse taal echter als een probleem.⁸ Taal zorgt voor een saamhorigheidsgevoel zorgt en dat leidt weer tot verbondenheid, verruwing van taal zou dit tegen kunnen gaan.

Uit dit onderzoek onder de Nederlandse bevolking blijkt dus wederom hoe belangrijk taal gevonden wordt. Maar taal is niet het enige kenmerk dat de Nederlandse identiteit vormt. In het WRR Rapport: In debat over Nederland (2007) worden bijvoorbeeld verschillende zaken als typisch Nederlands bestempeld. Waar politici het allen over eens zijn, is dat nationaal identiteitsbegrip begint in het onderwijs. Volgens oud VVD-fractievoorzitter Van Aartsen zou in het onderwijs: “de grondtoon van de natie (moet) worden onderwezen” en dat “je (...) een samenleving [moet] vullen met emotie” (Pels 2005: 107). Hij stelt dat op scholen “de inhoud van de geschiedenislessen [moet worden] aangescherpt. Vrijheid en tolerantie moeten aan bod komen, maar ook de Deltawerken, Cruijff en Van Basten” (Ibidem: 139).⁹

⁷ Sociaal en Cultureel Planbureau. 2012. Jaarrapport integratie. Den Haag: SCP- publicatie. P. 57.

⁸ Sociaal en Cultureel Planbureau. 2008. Betrekkelijke betrokkenheid: Studies in sociale cohesie. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. P. 48.

⁹ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. 2007. In debat over Nederland: Veranderingen in het discours over de multiculturele samenleving en nationale identiteit. Amsterdam: Amsterdam University Press. P. 20.

Uit dit citaat kan een aantal dingen worden opgemaakt. Volgens Van Aartsen zijn geschiedenis en geschiedenisles zeer belangrijk voor Nederlanders om een nationale identiteit te kunnen vormen. Zijn adviezen over de onderwerpen die deze geschiedenislessen zouden moeten behandelen, kunnen als typisch Nederlandse zaken gezien worden, namelijk vrijheid en tolerantie, de Deltawerken, Cruijf en Van Basten (of: voetbal).

Maar er worden nog meer schijnbaar typisch Nederlandse pijlers genoemd in het rapport dat mede het integratiebeleid behandelt. Voorbeelden hiervan zijn vaderlandse helden (op kunnen dreunen), modern, westers, open en individualistisch met weinig oog voor diversiteit. De verbinding tussen autochtonen en allochtonen staat voorop, maar ook de binding van allochtonen met Nederland is een belangrijk punt. De gelijkheid van mannen en vrouwen wordt genoemd bij het integratiebeleid, wat betekent dat dit ook een belangrijk gegeven is voor Nederland.¹⁰

Ook het drugsbeleid en de daarbij horende legalisatie van softdrugs is typerend voor Nederland. Nederland is het enige land in de wereld waar het hebben en kopen van softdrugs voor meerderjarigen (vanaf achttien jaar) gedoogd wordt. Om deze reden kan er gesteld worden dat het drugsbeleid onderdeel is van de culturele identiteit van Nederland, omdat het beleid een expressie is van het collectieve bewustzijn van Nederland.

Naast de taal, de gemeenschappelijke geschiedenis, voetbal, de verbinding tussen allochtonen en autochtonen en het drugsbeleid maakt ook de staatsvorm van Nederland deel uit van de Nederlandse identiteit. Sinds 1848 is Nederland een parlementaire democratie onder een constitutionele monarchie.¹¹ Zowel de koningin als de ministers van het parlement regeren in Nederland. Het koningshuis vervult een belangrijke rol bij de articulatie van de Nederlandse identiteit zowel nationaal als internationaal. Hare Majesteit de Koningin brengt regelmatig staatsbezoeken aan landen over de hele wereld. Maar ook kroonprins Willem-Alexander en zijn vrouw prinses Máxima zijn een toonbeeld van Nederland.

Ook zij maken deel uit van de Nederlandse identiteit, hoewel Máxima daar in september 2007 anders over leek te denken. Met haar opmerking “De Nederlander bestaat niet” heeft zij heel wat stof op doen waaien in de Nederlandse samenleving.

---

¹⁰ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. 2007. In debat over Nederland: Veranderingen in het discours over de multiculturele samenleving en nationale identiteit. Amsterdam: Amsterdam University Press. P. 50-53.

¹¹ Wikipedia: online encyclopedie. Geraadpleegd op 12-06-2012.
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Nederland>

Volgens oud CDA- Tweede Kamerlid Sterk staat de Nederlandse identiteit buiten kijf: “De nationale identiteit bestaat wel degelijk. Het Koningshuis is daar zelf een goed voorbeeld van. Natuurlijk is er pluriformiteit, maar we hebben een collectieve historie en nationale symbolen die Nederlanders binden.”¹² Wederom wordt duidelijk dat hoewel het begrip Nederlandse identiteit een dynamisch begrip is, er wel degelijk expressies zijn die gezamenlijk een nationale identiteit vormen.

Maar niet alleen is de monarchie als staatsvorm een belangrijk aspect van de nationale identiteit. Zoals eerder beschreven, maakt ook het parlement deel uit van de staatsvorm. Met een democratie als bestuursvorm is in de Nederlandse grondwet het gelijkheidsbeginsel één van de belangrijkste principes. Elke Nederlander heeft recht op gelijke behandeling. Dat is bijzonder, omdat het gelijkheidsbeginsel bijvoorbeeld het huwelijk tussen twee personen van hetzelfde geslacht mogelijk maakt.

Op één april 2001 is de Wet Openstelling Huwelijk namelijk ingegaan, wegens de geldende non-discriminatiewet. Nederland was daarmee het eerste land ter wereld waarbij het huwelijk tussen personen met hetzelfde geslacht mogelijk werd. Deze mogelijkheid maakt deel uit van de nationale identiteit van Nederland omdat het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht in de meeste landen niet tot een mogelijkheid behoort. Het is in veel landen zelfs verboden om überhaupt een (seksuele) relatie aan te gaan met iemand van hetzelfde geslacht. In Iran en Jemen bijvoorbeeld, staat de doodstraf op homoseksualiteit.¹³

De staatsvorm, wetten en regels maken deel uit van de nationale identiteit. Nederland is een zeer gereguleerd land, waar planning en tijd hoog in het vaandel staan. Zo ook het stipt op tijd eten met elkaar. Tussen vijf en zes uur 's avonds staat het avondeten klaar, maar ook lunch en ontbijt worden op afgesproken tijden genuttigd. Nederland staat open voor verschillend eten, uit allerlei culturen. Zo kan er in vrijwel elke Nederlandse stad Italiaans, Japans, Chinees, Turks, Spaans, Grieks en Marokkaans eten worden verkregen. Maar Nederland beschikt ook over een eigen keuken. Pannenkoeken, poffertjes, kroketten, frikadellen, verschillende soorten stamppot, stroopwafels, vlaaien, kaas, nieuwe haring en pepernoten zijn een kleine greep uit het geheel van typisch Nederlands eten.

Maar niet elk bovengenoemd voorbeeld is alledaags. Pepernoten staan bijvoorbeeld niet op zichzelf als typisch Nederlands eten. Deze lekkernij heeft namelijk verband met het Nederlandse Sinterklaasfeest, een typisch Nederlands feest. Ook Koninginnedag is een

---

¹² 2007. ‘Máxima: Nederlandse identiteit nog niet ontdekt’. *NRC Handelsblad*. 25 september. http://www.trektoday.com/news/170907_02.shtml.

¹³ Wikipedia: online encyclopedie. Geraadpleegd op 12-06-2012. http://nl.wikipedia.org/wiki/Homoseksualiteit#Vervolging_van_homoseksuelen

nationale feestdag. Op 30 april, de dag dat de voormalige koningin, koningin Juliana verjaarde, viert heel Nederland feest. Alles kleurt oranje, de kleur van Nederland. De huidige koningin, koningin Beatrix, bezoekt ieder jaar een andere stad in Nederland, samen met andere leden van de Koninklijke familie. Oud- Nederlandse spellen worden georganiseerd waar de Koninklijke familie aan participeert.

Nederland is een land vol verschillende mensen, waar verschillende culturen naast elkaar en met elkaar kunnen leven, maar concluderend kan er gesteld worden dat Nederland ook een land is met een eigen karakter. Nederland beschikt over zowel een nationale identiteit als een culturele identiteit, waarbij uitgegaan wordt van een non-essentialistische benadering van het begrip identiteit. Ondanks het dynamische karakter van het begrip, zijn er een aantal zaken als typisch Nederlands te bestempelen. De taal, het gemeenschappelijke verleden, tolerantie, voetbal, de verbinding tussen allochtonen en autochtonen, het drugsbeleid, het koningshuis, het gelijkheidsbeginsel, eten en feestdagen zijn allen een expressie van een collectief geheugen en vormen daardoor samen een nationale – en culturele identiteit.

4. Filmanalyse

Zoals in hoofdstuk drie is besproken, is er een aantal zaken als typisch Nederlands te bestempelen. Aan de hand van deze typisch Nederlandse zaken kunnen de drie Nederlandse films worden geanalyseerd. Op deze manier wordt duidelijk hoe de Nederlandse nationale identiteit wordt geconstrueerd en gearticuleerd in de drie Nederlandse films. Anderson stelt dat door middel van film als expressie, een collectief geheugen kan ontstaan. Daarmee samenhangend wordt een culturele identiteit gerealiseerd. De drie meest bezochte films in de bioscoop van het jaar waarin zij uitkwamen: *Oorlogswinter* (Martin Koolhoven, 2008), *Komt een vrouw bij de dokter* (Reinout Oerlemans, 2009) en *New kids turbo* (Steffen Haars, Flip van der Kuil, 2010) worden aan de hand van de genoemde typisch Nederlandse zaken geanalyseerd, er van uitgaande dat deze de constructie en articulatie van de nationale identiteit weer kunnen geven. Deze typisch Nederlandse zaken waarop in het bijzonder gelet wordt bij de analyse zijn:

1. Het eten (typisch Nederlands eten)
2. Referenties (verwijzingen naar Nederlandse films, boeken en/of personen)
3. Multiculturalisme (het overnemen van aspecten uit een andere cultuur)
4. Drugs (zowel softdrugs als harddrugs)
5. Staatsvorm (het koningshuis maar ook het bestuurlijk recht als parlement en justitie)
6. Seksualiteit (opvallende hetero –en homoseksualiteit en travestie)
7. Historie (zowel getoonde gebouwen als geschiedenis in tekst)
8. Voetbal (zowel de bal zelf als bekende voetballers en (soorten) wedstrijden)

Maar niet alleen aan de hand van deze acht punten zal vastgesteld kunnen worden hoe de nationale identiteit wordt geconstrueerd en gearticuleerd in de drie Nederlandse films. In navolging van een eerder onderzoek naar de constructie van nationale identiteit in film, “Grutto’s en Geile Maagden” (Overgaauw, 2006) zullen de drie films ook geanalyseerd worden op de inhoud en worden overige typisch Nederlandse aspecten benoemd.

De acht bovengenoemde punten zijn verwerkt in de geavanceerde modus van het software programma Cinematics. Cinematics is speciaal ontworpen voor het analyseren van films, waarbij de statistieken zelf ingevuld kunnen worden. Er zijn in totaal acht statistieken,

welke naar aanleiding van het vaststellen van typisch Nederlandse zaken zijn ingevuld zoals hierboven te zien is.

Wanneer in de betreffende geanalyseerde film, bijvoorbeeld *Oorlogswinter*, typisch Nederlands eten getoond of verteld werd, is er geklikt op ‘1’. Wanneer ‘eten’ in het daaropvolgende shot weer getoond of verteld werd, is er nog een maal op ‘1’ geklikt. Op deze manier kan er onderzocht worden hoe vaak en hoelang er gemiddeld een constructie of articulatie van de nationale identiteit getoond of verteld is in de film. Deze manier van analyseren laat zien hoe de vastgestelde typisch Nederlandse kenmerken geconstrueerd worden in de films.

De Nederlandse taal die in alle drie de films wordt gesproken is echter buiten beschouwing gelaten in de geavanceerde statistieken van Cinematics. De reden voor het weglaten van misschien wel één van de meest belangrijke articulaties van de drie Nederlandse films, is de onmogelijkheid steeds te klikken wanneer er gesproken wordt in de film.

4.1 Oorlogswinter

Nederland 2008

Boek:	Jan Terlouw
Scenario:	Martin Koolhoven Paul Jan Nelissen Mieke de Jong
Regie:	Martin Koolhoven
Productie:	Els Vandervorst
Muziek:	Pino Donaggio
Genre:	Oorlog/avontuur
Lengte:	103 minuten
Taal:	Nederlands Engels Duits
Cast:	Martijn Lakemeier, Yorick van Wageningen, Jamie Campbell Bower, Melody Klaver, Raymond Thiry, Anneke Blok, Tygo Gernandt.

Inhoud

Oorlogswinter speelt zich af in een dorpje op de Veluwe in de Hongerwinter van 1945.

Michiel van Beusekom (Martijn Lakemeier) is de vijftienjarige zoon van burgemeester Johan (Raymond Thiry) en Lia van Beusekom (Anneke Blok). Michiel heeft nog een zus genaamd Erica (Melody Klaver), waar hij niet echt een band mee heeft. Michiel wil in het verzet, net als zijn oom Ben (Yorick van Wageningen) die een tijdje bij de familie in huis logeert. Wanneer Michiel een brief in handen krijgt van zijn buurjongen Dirk, moet hij deze ongeopend doorgeven aan de smid Bertus. Als Dirk wordt opgepakt en Bertus wordt doodgeschoten, voelt Michiel zich genoodzaakt de brief te openen. In de brief staat een locatie in het bos beschreven, waar Michiel dan ook direct heen fietst.

Eenmaal aangekomen bij de locatie, vindt Michiel een ondergrondse schuilplaats. Hier houdt de gewonde Engelsman Jack (Jamie Campbell Bower) zich schuil. Michiel belooft Jack te helpen met zijn opdracht en ervoor te zorgen dat hij in Zwolle terechtkomt. Niemand weet van Jack en wanneer er een Duitse soldaat dood gevonden wordt in het bos waar Jack verantwoordelijk voor is, worden er tien onschuldige mannen opgepakt. Onder deze tien mannen ook Johan, de vader van Michiel. Oom Ben probeert Johan nog vrij te krijgen, maar als blijkt dat er dan een willekeurig andere man neergeschoten gaat worden kiest Johan ervoor zelf te sterven. Voor het oog van zijn zoon wordt Johan gefusilleerd.

Na dit grote drama is Michiel nog steeds vastberaden Jack te helpen. Als Jack en Michiel de pont willen oversteken in het geheim om in Zwolle te geraken, worden ze door de Duitsers betrapt. Ze kunnen vluchten, maar zijn niet meer veilig in de schuilplaats. Daarom neemt Michiel Jack mee naar huis, waar oom Ben en Erica de missie vanaf daar overnemen. Erica en Jack zijn ondertussen verliefd geworden op elkaar en Erica zal ook degene zijn die hem de brug bij de IJssel helpt oversteken terwijl oom Ben de wacht houdt.

Dan komt Michiel erachter dat oom Ben verantwoordelijk is voor de arrestatie van Dirk en de moord op Bertus. Hij fietst zo snel hij kan, gewapend, naar zijn oom waar hij hem beschuldigt. Ben erkent en uiteindelijk schiet Michiel hem dood, omdat hij weet dat zijn oom niet zal stoppen de Duitsers te helpen.

De film eindigt op vijf mei, de dag van de bevrijding in Nederland. Op dat moment vergeet Michiel langzaam de oorlog en wordt hij weer een beetje het kind dat hij was.

Gegevens Cinematics:

ASL: 685.6 MSL: 260.8 MSL/ASL: 0.38 LEN: 91:24.9 NoS: 8 MAX: 2491.7 MIN: 78.4 Range: 2413.3 StDev: 797.9 CV: 1.16

Name:	Eten	Staatsv	Histori	Voetbal
Number of shots:	1	2	4	1
Length(min):	4:9.2	7:23.4	70:43.4	9:8.9
ASL(sec):	249.2	221.7	1060.9	548.9
MSL	249.2	221.7	836.7	548.9
MSL/ASL	1	1	0.79	1
StDev	0	50.7	985.5	0
Min	249.2	171	78.4	548.9
Max	249.2	272.4	2491.7	548.9
CV	0	0.23	0.93	0
Display?	☒	☒	☒	☒

Uit de statistieken van *Oorlogswinter* in Cinematics is af te lezen dat er slechts acht keer in de gehele film een expressie van de nationale identiteit naar voren is gekomen. Nederlands eten in totaal één keer. De staatsvorm twee keer, waarbij de koningin werd benoemd en er een krans met de tekst ‘Leve de koningin’ op een doodskist gelegd werd. Historie is vier keer getoond, in de vorm van de kerk van het dorp Woudrichem. Voetbal komt één keer voor, wanneer de hoofdpersoon Michiel van Beusekom een voetbal in zijn hand heeft. Wat opvallend is aan deze gegevens, is dat er vier typisch Nederlandse zaken geen één keer getoond of verteld zijn, namelijk referenties, multiculturalisme, drugs en seksualiteit. Daarentegen wordt er in *Oorlogswinter* niet alleen Nederlands gesproken, af en toe wordt er namelijk Duits gesproken en één van de hoofdpersonages genaamd Jack is een Engelsman. Hoofdpersoonage Michiel spreekt dan ook in Nederlands- Engels met hem.

Maar betekent dit geringe aantal articulaties van nationale identiteit in *Oorlogswinter* aan de hand van de statistieken dan dat *Oorlogswinter* geen constructie van de nationale identiteit van Nederland is? Dit hoeft niet het geval te zijn. Het feit dat het verhaal zich afspeelt in de Veluwe in de Tweede Wereldoorlog, is op zichzelf al verbonden met Nederland. Daarnaast is *Oorlogswinter* een verfilming van het boek *Oorlogswinter* van Jan Terlouw. Jan Terlouw is een beroemde Nederlandse schrijver. De Nederlandse film naar het Nederlandse boek van Terlouw kan dus gezien worden als een articulatie van de nationale identiteit.

4.2 Komt een vrouw bij de dokter

Nederland 2009

Boek:	Kluun
Scenario:	Gert Embrechts
Regie:	Reinout Oerlemans
Productie:	Hans de Weers Sim van Veen Eyeworks
Muziek:	Melcher Meirmans Merlijn Snitker Chrisnanne Wiegel
Genre:	Drama
Lengte:	105 minuten
Taal:	Nederlands
Cast:	Carice van Houten, Barry Atsma, Anna Drijver, Jeroen Willems, Pierre Bokma, Sasha Bulthuis.

Inhoud:

Stijn (Barry Atsma) is een mooie, charismatische man en samen met zijn beste vriend Frenk heeft hij een succesvol reclamebureau in Amsterdam. Alles lijkt hem mee te zitten. Naast zijn succesvolle carrière trouwt hij met de vrouw van zijn leven Carmen (Carice van Houten) met wie hij dochter Luna krijgt. Stijn gaat regelmatig vreemd en wanneer Carmen daarachter komt, kan zij niets anders dan hem na een fikse ruzie weer vergeven. Stijn is ook haar ware en zijn vreemdgaan ziet ze als 'gewoon een slechte eigenschap'. Carmen weet dat geen van Stijns veroveringen ooit een bedreiging voor hun huwelijk zouden vormen, omdat ze het samen zo goed hebben.

Maar dan slaat het noodlot toe als blijkt dat Carmen lijdt aan borstkanker. Stijn steunt haar wel, maar kan haar ziekte moeilijk bevatten. Juist de sterke onafhankelijkheid van Carmen was iets waar Stijn zo voor gevallen was. Dat Carmen door de kanker haar borst moet laten amputeren, maakt het er voor Stijn en zijn liefde voor Carmen niet beter op.

Hij krijgt een affaire met Roos (Anna Drijver), precies wat hij nodig had: aandacht voor hem en niet de constante gedachten hoeven te hebben aan die vreselijke ziekte. Als Carmen achter deze affaire komt, stelt ze Stijn voor de keuze: of stoppen met Roos of

scheiden. Even lijkt het tussen Carmen en Stijn weer goed te komen nadat zij samen op vakantie zijn geweest naar een paradijselijk oord. Carmen wordt daarna zelfs genezen verklaard.

Maar net wanneer het dus goed lijkt te gaan, wordt Carmen toch weer ziek, genezing is niet meer mogelijk en de kanker blijkt overal uitgezaaid te zijn. Stijn gaat, tegen zijn belofte aan Carmen in door met zijn affaire met Roos, hij raakt als het ware verslaafd aan haar. Carmen wordt steeds zieker en zieker en doordat Stijn vaak afwezig is op momenten dat zij hem zo hard nodig heeft, weet ze dat hij nog steeds een affaire heeft met Roos.

Carmen kan het Stijn uiteindelijk vergeven, als ze zo ziek is dat ze niet meer verder wil leven. Ze besluit dat ze er zelf een einde aan wil maken, als ze zo vernederd is door de kanker (ze is incontinent en kan alleen nog maar overgeven) dat ze niet meer verder kan leven. De huisarts maakt dit einde van haar mogelijk door haar euthanasie te laten plegen. Het drankje dat zij hiervoor krijgt werkt niet direct en nadat de huisarts haar nog een injectie toedient overlijdt ze. Wanneer de dochter van Stijn en Carmen zes jaar is, krijgt ze een kistje vol spulletjes van haar overleden moeder. De film eindigt op het strand, waar Stijn en Luna samen het kistje openmaken.

Gegevens Cinematics:

ASL: 49 MSL: 6.9 MSL/ASL: 0.14 LEN: 104:27.4 NoS: 128 MAX: 1003.9 MIN: 0.2 Range: 1003.7 StDev: 139.9 CV: 2.86

Name:	Eten	REFERS	Multicu	Drugs	Staatsv	Seksual	Histori	Voetbal
Number of shots:	1	1	11	6	26	18	39	26
Length(min):	1:16.9	1:41.4	18:37.9	1:15.1	19:42	17:13.9	17:33.7	27:6.5
ASL(sec):	76.9	101.4	101.6	12.5	45.5	57.4	27	62.6
MSL	76.9	101.4	21.9	6.1	5.3	8.7	7.1	4.2
MSL/ASL	1	1	0.22	0.49	0.12	0.15	0.26	0.07
StDev	0	0	171.2	15.3	191.8	77.1	74.1	179.5
Min	76.9	101.4	0.2	3.2	0.7	2.2	0.4	1
Max	76.9	101.4	546.9	46.3	1003.9	225.8	446.4	768.5
CV	0	0	1.68	1.22	4.22	1.34	2.74	2.87
Display?	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Uit de statistieken van *Komt een vrouw bij de dokter* zijn meer typisch Nederlandse zaken af te lezen dan bij *Oorlogswinter* met behulp van Cinematics. Opvallend zijn de aantallen bij 'staatsvorm', 'historie' en 'voetbal'. Onder staatsvorm wordt ook de Nederlandse Wet verstaan. De meeste shots onder deze noemer hebben te maken met het euthanasie plegen van

Carmen. Nederland en België zijn de enige landen ter wereld (naast een aantal staten in de Verenigde Staten) euthanasie legaal is. Daarom kan het plegen van euthanasie in *Komt een vrouw bij de dokter* gezien worden als een expressie van de Nederlandse identiteit.

Ook voetbal komt veelvuldig voor in de film. Zoals Van Aartsen al stelde maakt voetbal deel uit van de Nederlandse identiteit, wegens grootheden als Crujff en Van Basten. In *Komt een vrouw bij de dokter* wordt er zowel in tekst verwezen naar voetbal- “Ik speelde in de Champions League van het levens genieten”- als getoond in beeld, bijvoorbeeld in op het behang dat bestaat uit spelers van Ajax Amsterdam in het reclamebureau.

Het meest voorkomende aantal shots in de film kan geschaard worden onder het kopje ‘historie’. Veelal worden historische Amsterdamse grachtenpanden getoond.

Opvallend is echter het tonen van seksualiteit in de film en de vrijheid waarmee dit gebeurt. Carmen, Roos en Stijn zijn regelmatig naakt en de regisseur deinst niet terug dan ook ‘alles’ te tonen. Maar niet alleen speelt heteroseksualiteit een rol in de film, ook homoseksualiteit en travestie komen aan de orde. Een voorbeeld hiervan is wanneer Stijn uitgaat in een club in Amsterdam en daar een travestiet op het podium danst. Ook dit is een expressie van de nationale identiteit.

Maar ook de muziek, zowel in tekst als beeld is opvallend in *Komt een vrouw bij de dokter*. Stijn noemt zanger André Hazes als één van zijn favoriete zangers. De titelsong van de film genaamd ‘Love Over Healing’ is geproduceerd door de Nederlandse rockband Kane. ‘Rain Down On Me’ is nog een nummer van Kane dat gebruikt wordt in de film. De Nederlandse muziek heeft dus ook een belangrijke rol in de film: wederom een expressie van nationale en culturele identiteit.

Niet alleen de muziek in *Komt een vrouw bij de dokter* is een articulatie (binnen de film) van de nationale en culturele identiteit. Net als *Oorlogswinter* is *Komt een vrouw bij de dokter* ook een verfilming van het gelijknamige boek van de Nederlandse schrijver Kluun. Het verfilmen van het boek kan aldus ook gezien worden als articulatie van nationale (en culturele) identiteit.

4.3 New Kids Turbo

Nederland 2010

Scenario:	Steffen Haars Flip van der Kuil
Regie:	Steffen Haars Flip van der Kuil
Productie:	Hans de Weers Reinout Oerlemans Eyeworks Comedy Central
Muziek:	Tom Holkenborg Paul Elstak
Genre:	Komedie/ actie
Lengte:	97 minuten
Taal:	Nederlands
Cast:	Steffen Haars, Flip van der Kuil, Tim Haars, Huub Smit, Wesley van Gaalen, Nicole van Nierop.

Inhoud:

De twintigers Gerrie van Boven (Tim Haars), Richard Batsbak (Huub Smit), Rikkert Biemans (Wesley van Gaalen), Robbie Schuurmans (Steffen Haars) en Barrie Butsers (Flip van der Kuil) uit het Brabantse dorpje Maaskantje raken allen hun baan kwijt. Noodgedwongen moeten ze bij Richard intrekken. Als ze niet langer rond kunnen komen van hun uitkering eisen ze op agressieve wijze om meer geld bij de uitkerende instantie. Dit wordt geweigerd wegens deze manier van eisen en hun uitkering wordt volledig stopgezet. Ze besluiten daarop nergens meer voor te betalen. De deurwaarder die bij Richard langsgaat om geld te innen wordt direct in elkaar geslagen.

Vervolgens staat wijkagent Adrie Agent met meer politieagenten en de ME bij Richard op de stoep maar ook hen wordt hardhandig de deur gewezen. De groep trekt hierdoor de aandacht bij een journalist van TV Brabant en na een eenmalig *item* wordt de groep van vijf gevolgd voor een serie waar in ruil voor geld. De groep laat het doen lijken alsof de hond van Richard ernstig ziek is. Om de hoge ziektekosten te kunnen betalen, zouden ze geld nodig hebben. Op TV Brabant doen zij hiervoor een oproep aan de samenleving in de

hoop medelijden te wekken. Hierdoor krijgen kijkers een totaal verkeerd beeld van de situatie, waardoor er rellen ontstaan in Brabant. Niemand wil meer ergens voor betalen, wegens de zogenaamde slechte behandeling van de vriendengroep door justitie.

Halverwege de film komt Reinout Oerlemans vanuit het gebouw van producent Eyeworks de kijker vertellen dat het geld op is en dat de rest van de film zal moeten bestaan uit studio-opnamen waarin de groep ‘de New Kids’ de rest van het verhaal aan het publiek moeten vertellen. Oerlemans vindt uiteindelijk toch geld in zijn bureaulade waardoor de film kan worden vervolgd.

Wanneer de rellen zich uitbreiden tot buiten Brabant besluit de Minister van Defensie om Maaskantje van de kaart te vegen in een poging de rellen tot een einde te brengen. Nadat Schijndel eerst per ongeluk gebombardeerd wordt, zetten de ME troepen koers richting Maaskantje. Ondertussen krijgen de New Kids oude nazi-wapens van een boer die deze tijdens de Tweede Oorlog verzameld had.

Aan het eind van een hevige strijd worden de New Kids onverwacht geholpen door Adrie Agent, die zich ook kan vinden in de eerder in de film gedane uitspraak: "Niemand komt aan Maaskantje". Het vijftal wordt alsnog gearresteerd door Adrie Agent maar ze komen er uiteindelijk vanaf met een taakstraf van 240 uur.

Gegevens Cinematics:

ASL: 32.9 MSL: 17.2 MSL/ASL: 0.52 LEN: 84:22.2 NoS: 154 MAX: 282.6 MIN: 0.4 Range: 282.2 StDev: 46.7 CV: 1.42

Name:	Eten	REFERS	Multicu	Drugs	Staatsv	Seksual	Histori
Number of shots:	8	33	8	14	65	18	8
Length(min):	3:55.8	17:42.2	4:34.9	9:42.3	29:34	14:12.7	4:40.3
ASL(sec):	29.5	32.2	34.4	41.6	27.3	47.4	35
MSL	22.1	17.9	25.3	31.6	9.3	36.1	34.9
MSL/ASL	0.75	0.56	0.74	0.76	0.34	0.76	1
StDev	34.4	45.4	21.7	33	49.8	60.8	21.6
Min	0.9	1.4	5.8	6.6	0.4	1.7	9.5
Max	110.5	222.6	71	116.3	272.1	282.6	67.9
CV	1.17	1.41	0.63	0.79	1.83	1.28	0.62
Display?	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Uit de gegevens van Cinematics bij de analyse van *New kids turbo* blijkt dat ‘staatsvorm’ shots het meest voorkomen. De reden hiervoor is het veelvuldig tonen van politie en justitie. Eén van de hoofdrolspelers is een politieagent, namelijk Adrie Agent. Daarnaast wordt er in

de film veel gesproken over uitkeringen. In Nederland is het namelijk wettelijk bepaald dat wanneer een burger geen inkomen heeft, deze recht heeft op een uitkering.¹⁴ Ook het einde van de film waarin de New Kids worden veroordeeld tot 240 uur taakstraf is een voorbeeld van het rechterlijk systeem van Nederland.

Het veelvuldig voorkomende aantal ‘referenties’ in *New kids turbo*, is in de analyses van *Oorlogswinter* en *Komt een vrouw bij de dokter* nog niet aan de orde geweest. Zo wordt de Nederlandse zanger Jody Bernal zowel getoond als besproken. Tevens wordt er gerefereerd naar de Nederlandse televisiesoap *Goede tijden slechte tijden*. Oude personages in deze soap zoals Peter Kelder (Antonie Kamerling) en Arnie Alberts (Reinout Oerlemans, tevens de producent van de film) spelen een klein rolletje als deze personages. Ook de naam van het productiebedrijf van Reinout Oerlemans ‘Eyeworks’ is te zien in de film. Tenslotte wordt er nog gerefereerd naar een bestaande bar in Schijndel, de ‘Majorca Bar’ middels tekst op het T-shirt van Gerrie van Boven en de bestaande cafetaria ‘T Pleintje’ in Maaskantje. Deze referenties lijken voor zichzelf te spreken: ze horen bij de Nederlandse (televisie)cultuur en geografie. Daarom zijn deze referenties articulaties van zowel de culturele als de nationale identiteit van Nederland.

Tenslotte zijn het thema ‘eten’ en daarmee samenhangend in deze film het thema ‘multiculturalisme’ opmerkelijk. De New Kids eten regelmatig typisch Nederlands, zoals kroketten en frikadellen die zij halen in de snackbar. Maar ook eten de New Kids regelmatig eten uit andere landen dan Nederland zoals pizza’s, een Chinese rijsttafel, wok, kroepoek en pitabroodjes kebab. Hieruit blijkt de tolerantie die Nederland zo hoog in het vaandel heeft staan tegenover andere culturen. Het is immers al vastgesteld dat eten deel uit maakt van de (culturele) identiteit van een land.

---

¹⁴ Website Rijksoverheid, geraadpleegd op 17-06-2012
<http://www.rijksoverheid.nl/themas/subsidies-uitkeringen-en-toeslagen>

5. Conclusie

Om de hoofdvraag ‘Hoe wordt de Nederlandse nationale identiteit geconstrueerd en gearticuleerd in *Oorlogswinter*, *Komt een vrouw bij de dokter* en *New kids turbo*?’ te beantwoorden, zijn allereerst de begrippen nationale identiteit en culturele identiteit vastgesteld.

Nederland beschikt zeker over een nationale identiteit, waarbij een aantal kenmerken als typisch Nederlands bestempeld kan worden. Omdat men spreekt van ‘de’ Nederlandse film, is onderzocht hoe de typisch Nederlandse kenmerken geconstrueerd en gearticuleerd zijn in de films met behulp van Cinematics.

Cinematics bleek voor *Oorlogswinter* geen geschikte methode te zijn voor analyse: er kwam slechts een aantal articulaties van Nederlandse nationale identiteit aan de orde. Om een beter beeld te krijgen van de articulaties en het construct van nationale identiteit, is het aan te bevelen de film op een andere wijze te analyseren, bijvoorbeeld (meer) op inhoud, personages, filmmakers en cinematografie.

Voor *Komt een vrouw bij de dokter* bleek Cinematics meer geschikt. Maar ook hierbij geldt dat Cinematics tekort doet aan het totale aantal articulaties. De muziek is bijvoorbeeld niet aan de orde gekomen bij Cinematics, terwijl dit toch deel uit maakt van de Nederlandse culturele identiteit.

New kids turbo blijkt ook een groot aantal articulaties van Nederlandse nationale identiteit te bezitten. Het Nederlandse eten, de regels en wetten en veelvuldig refereren naar bekende Nederlanders/ Nederlandse plaatsen, maken van *New kids turbo* een echt Nederlandse film. Cinematics bleek bij het analyseren van deze film wel een juiste methode.

Concluderend kan er gesteld worden dat in de drie Nederlandse films de Nederlandse nationale en culturele identiteit op allerlei manieren worden geconstrueerd en gearticuleerd. Daarnaast is het aan te bevelen niet alleen Cinematics als methode voor analyse te gebruiken in het vervolg, maar ook andere methoden in acht te nemen.

Bibliografie

Boland, Cathalijne. 2007. De Nederlandse identiteit van A tot Z: Wie denken we wel dat we zijn? *Intermediair Weekblad*. 10 juni.

<http://www.intermediair.nl/artikel/weekblad-archief/55076/de-nederlandse-identiteit-van-a-tot-z.html>

Bordwell, D. & Thompson, K. 2008. *Film art: An introduction*. University of Wisconsin: McGraw-Hill International Edition.

Enklaar, Arnold. 2007. *Nederland, tussen nut en naastenliefde: op zoek naar onze cultuur*. Schiedam: Scriptum. P. 96.

Hall, Stuart. 1994. Cultural identity and diaspora. In *Colonial discourse and post-colonial theory: a reader*, red. Patrick Williams en Chrisman, 392-401. London: Harvester Wheatsheaf.

IMDb: Internet Movie Database.

www.imdb.com

Jaarverslag 2010 Nederlandse Vereniging Bioscoopexploitanten geraadpleegd op 04-06-2012.

http://www.nvbinfoceentrum.nl/uploads/files/JAARVERSLAG_FINAL.pdf

Katz, Elihu. 2003. *Canonic texts in media research: are there any? should there be? how about these?* Cambridge: Polity Press.

Komt een vrouw bij de dokter. 2009. Reinout Oerlemans. Amsterdam, Eyeworks Film en TV Drama. [FILM]

2007. 'Máxima: Nederlandse identiteit nog niet ontdekt'. *NRC Handelsblad*. 25 september.

http://www.trektoday.com/news/170907_02.shtml.

Nederhoed, Peter. 2010. *Helder rapporteren: een handleiding voor het opzetten en schrijven van rapporten, scripties, nota's en artikelen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

New kids turbo. 2010. Steffen Haars en Flip van der Kuil. Nederland, Eyeworks Film & TV Drama, Comedy Central, Benelux Film Distributors. [FILM]

Oorlogswinter. 2008. Geregisseerd door Martin Koolhoven. Amsterdam, Isabella Films B.V. [FILM]

Overgaauw, Carolien. 2006. "Grutto's en geile maagden" Simon en Shouf Shouf Habibi!: een constructie van de Nederlandse identiteit? Doctoraal scriptie, Universiteit Utrecht.

Rijksoverheid website. Geraadpleegd op 17-06-2012.

<http://www.rijksoverheid.nl/themas/subsidies-uitkeringen-en-toeslagen>

Salt, Barry. Website Cinematics, geraadpleegd op 04-06-2012.

www.cinematics.lv

Sociaal en Cultureel Planbureau. 2012. Jaarrapport integratie. Den Haag: SCP- publicatie. P. 57.

Sociaal en Cultureel Planbureau. 2008. Betrekkelijke betrokkenheid: Studies in sociale cohesie. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. P. 48.

Verstraten, P. 2008. *Handboek filmnarratologie*. Uitgeverij Vantilt Nijmegen.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. 2007. In debat over Nederland: Veranderingen in het discours over de multiculturele samenleving en nationale identiteit. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wikipedia: online encyclopedie.

www.wikipedia.nl

Wodak, Ruth. 1999. *The discursive construction of national identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.